

Hihetetlen, mégis igaz, karácsony másnapján, december 26-án immár 70. születésnapját ünnepli az örökifjú alkotóművész: Kass János. Az utóbbi hetekben alaposan felgyorsultak körülötte az események. Először a Bélyegmúzeumban mives postabélyegeiből nyílt tárlata, majd a Budapest Galériában Szabó István Oscar-díjas filmrendező ajánlotta a közönség figyelmébe a legszebb munkáit felvonultató retrospektív kiállítást. Göncz Árpád köztársasági elnök előszavával a napokban jelent meg Ötven év képben és írásban címmel az a reprezentatív kiállítású életműkötet, amellyel Szeged városa méltó módon köszöntötte jubiláló szülöttét és díszpolgárát.

Kass János sokoldalú tehetsége nem beszkatulyázható. A lexikonok tömörségével talán grafikusművésznek nevezhetnénk, de számára meglehetősen szűknek bizonyulna a hagyományos kategória. Szobrász, keramikus, művészeti szerkesztő, fotográfus, költő és prózaíró. Csak Leonardóhoz, Michelangelo-hoz hasonlítható reneszánsz művészi alkat, körünkben oly ritka humanista polihisztor. Nehéz lenne néhány sorba sűrítve számba venni kivételes pályája minden fontos állomását. A kontinens egyik legkiválóbb grafikusaként Cambridgeben, a Fitzwilliam Múzeumban Dürer és Rembrandt képei mellett nyolcvan lapját állították ki. A Shakespeare-drámák ihletésére készült grafikai sorozata a Stratfordi Királyi Shakespeare Társulat Múzeumában tekinthető meg. Neves magángyűjtemények féltve őrzött darabjaiként a világ minden táján láthatók munkái, mint ahogyan valamennyi földrészre elvitték művészetét bélyegei is.

Világpolgárként is ezernyi szállal kötődik szülővárosához. Nagypapja épp száz éve építette a Kass Szállót, amely nemcsak vendéglátóipari egység volt, hanem a századelőn a Dél-Alföld szellemi, művészeti életének meghatározó központjává fejlődött, ahol szinte naponként megfordult Móricz, Móra, Tömörkény és Juhász Gyula. A Kass unokát ugyan már kisgyermekként elszakították Szegedről a történelem viharai, de évtizedekkel később visszatalált. 1985-ben önálló galériája nyílt a Vár utcában, ahol az elmúlt tizenkét évben megfordult Faludy György, Határ Győző, John Halas és a magyar képzőművészet számos reprezentánsa. A jeles alkalomra most Az aranytojást

● 70 éves Kass János grafikusművész

Szeged reneszánsz polihisztora

tojó tyúk címmel nyílt itt rendhagyó, a pénzvilág felé forduló kiállítása.

Kass János a jubileumra készülő pályakezdő ifjakat megszegyenítő dinamizmussal szervezte, irányította új kötetének és kiállításainak munkálatait. Így nyugodt, összegző születésnapis beszélgetés helyett – szegedi galériájában a tárlatrendezésből néhány percre kizökkentve – egy „napilapos” villáminterjút sikerült vele készítenünk.

● **A Budapest Galériában megrendezett tárlata megnyitóján egy másik szegedi művész és díszpolgár, Gregor József stílusosan Bartók A kékszakállú herceg vára című darabjából énekelt. A kiállításon helyet kapott az azonos című grafikai sorozata is...**

– Kékszakállú egy sztereotíp figura, akit nagyszerűen érzett meg Balázs Béla és Bartók. A tízes-húszas években a művészek – például Gustav Klimt, Egon Schiele – rádöbbentek, hogy nemcsak masculinum létezik, hanem femininum is. Felfedezték a nőt a művészet számára nemcsak a XIX. századi értelemben, hanem testi valójában is. A Kékszakállú, vagyis a látszólag zsarnoki várúr figurájában egy alapvető archetípus fogalmazódik meg. Nagyon sokan fel lehetünk meg ennek. A történetben – amellyel régóta foglalkozom és igyekszem leálsí freudi mélységeibe – a női kíváncsiság és a férfi zárttság összecsapása izgat.

● **Hogyan szokta töltöni a duplán ünnep karácsony-születésnapot?**

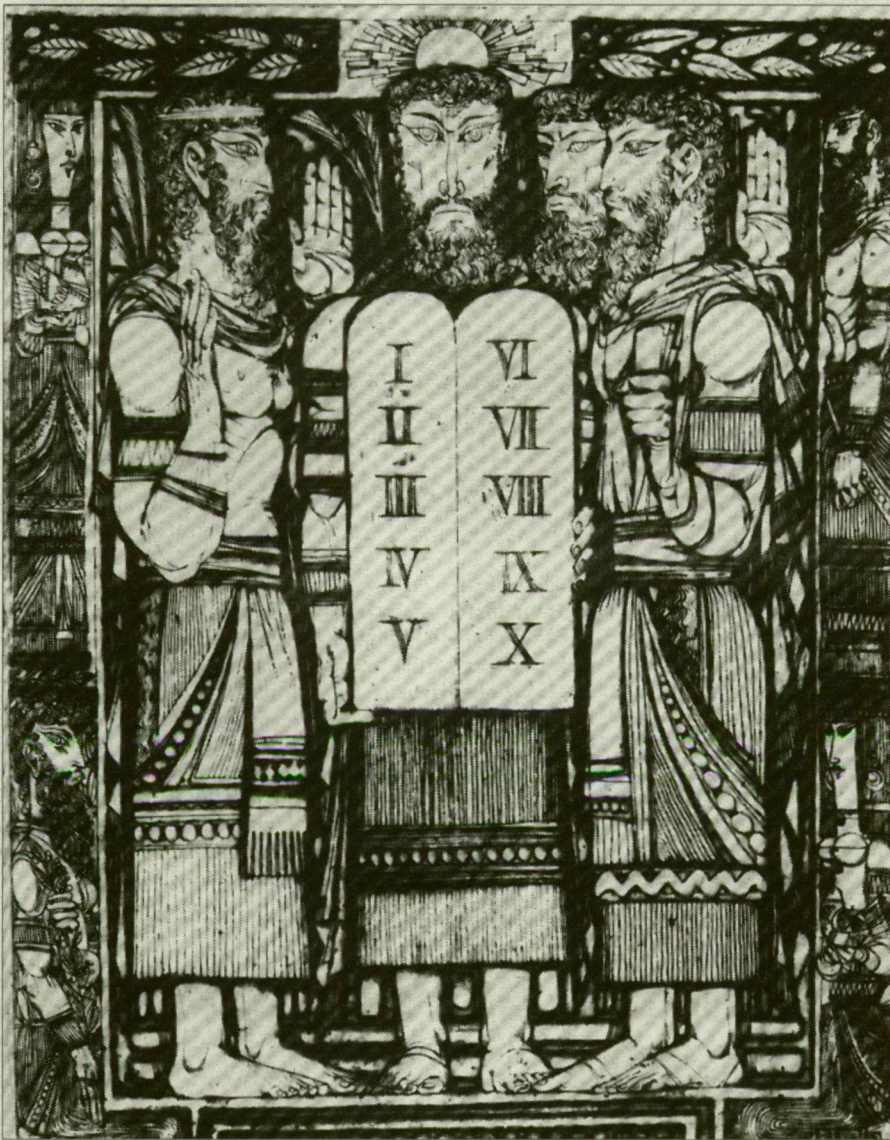
– Mindig másféleképpen. A karácsonyi családi tradíció azóta elevenedett fel, mióta a leánnyommal és unokámmal töltjük. Régen sokszor a szigligeti alkotóházban ünnepeltük a szentestét Nagy Lászlóval, Szécsi Margittal, Zelk Zoltánnal. Gyönyörűek voltak ezek beszélgetős ünnepek. Az utolsó ilyen karácsonyon Nagy Lászlók szobája mellettünk volt. Eszter lányomnak még megígérte, hogy a következő évben betlehem figurákat farag majd neki. Sajnos nem teljesíthette, mert néhány hét múlva már elment.

● **Élettapasztalatából mit tart legfontosabbnak átadni unokájának?**

– Szegedet! Az eleven családi hagyományt. Száz éve épült fel a Kass Szálló, 1897-ben adták át nagyapámnak a kész épületet. Unokámmal sokat beszélgetek, igyekszem minden kérdésére felelni. Ahogyan nő

Kass János a Vár utcai kiállítás megnyitóján. (Fotó: Schmidt Andrea)

Kass János: Kötäbla

és nyílik, egyre bonyolultabbak, egyre nehezebben megválaszolhatók a kérdései. Ezek a gyerekek már a számítógéppel és a televízióval gazdag az ismeretanyaguk. Mégis azt tapasztalom, a meséhez hihetetlenül ragaszkodnak. Izgalommal figyelem, ahogyan például az unokám a kis oroszlánfiguráját megszemélyesítette, és a bánatát annak mondta el. A tradíciót hagyom neki, mert mindenkinek magának kell gondoskodnia az életéről, és hiszem, hogy magának kell kiépítenie saját világát és környezetét.

● **Világpolgárként, nemzetközi rangú alkotóművészként hogy érzi magát a mai Magyarországon?**

– A hazudozás, a cinizmus, a korruptság és a gatlástalanság elkeserít. Alpári-vá és erkölcselenné vált a körülöttünk lévő világ. Persze mindig is az volt, ám megdöbben, hogy amíg az angol kapitalizmus kialakulása kétszáz évig tartott, nálunk most tíz év alatt játszódik le ugyanaz.

● **A fiatalabb generációk képviselői gyakran beszélnek arról, ma már el kell felejtetniük a művészeknek a váteszszerepet. Mit gondolt erről?**

– A húszas években divatos ruhák, cipők, a frufru

most újra divatba jönnek. Amit ma megtagadunk, két-három generációváltás után újdonságnak tűnik, és akkor kezdődik minden előlről. Bovaryné örökké aktuális marad, legfeljebb nem olvassuk. Számomra mindegy, mikor mit mondanak. Mindenki csinálja a maga dolgát, az az érdekes! Érzésem szerint, ez a gondolkodás a vallási türelmetlenségre hasonlít. Valakit mindig meg kell égetni, s mindig a másikat, hiszen senki sem akar önként a vesztőhelyre menni.

● **A jubileumra három tárlata is nyílt...**

– A szegedi mellett a Budapest Galériában rendezett kiállítással volt több munkám. A Bélyegmúzeumban kevesebb dolgom akadt, csak fehér inget vettem, felkötöttem a nyakkendőt, besétáltam és átvettem a Posta 4 grammos aranyérmét, ami egy óriási ajándékkal párosult: a Magyar Posta Rt. igazgatósága megtudta, hogy Szegeden problémám akadt a parkolással, ezért adományozott nekem egy állandó, a Vár utcába szoló postai parkolójegyet is.

● **Milyen tervei vannak a következő hónapokra?**

– Dolgozunk a magyar bélyeg megújításán, január végén jelenik meg Széchenyi Zsigmondról, a nagy magyar vadászról készült bélyegem. A következő Szilárd Leót ábrázolja majd. Egy brüsszeli tárlatra is készülök. A szegedi kiállításom befejezése után a Kass Galériában rendezük meg újjvidéki barátom, Maurits Ferenc kiállítását.

● **Úgy vettem észre, a múzeum kutatójával, dr. Nagy Ádámval közösen készített rendhagyó szegedi tárlata meglepetést keltett...**

– A galéria nagyobbik termét tulajdonképp úgy lehetne felfogni, mint a Kárársz utca két oldalát, ahová betelepültek a bankok. Elöl az egyént, a családokat és a társadalmat is szorongató inflációt szimbolizáló Lao-kon-szoborcsoport látható. A másik teremben pedig megalkottuk az aranytojást tojó tyúkot. Az ötlet nem tőlem származott, hanem Jó-kai Móról, akinek rábuk-kantam egy fantasztikus mondására: „A magyar pénzt keres, a német pénzt érdemel (Geld verdienen), a francia pénzt nyer (gagner d'argent), az amerikai pénzt csinál (to make money)... A szegény magyart mintha lát-ná az ember, hogyan keresi a pénzt, melyik bokorban találhatná meg...” A kiállítás azért jött létre, hogy felhívja a figyelmet arra, hogy tanul-nunk kell. Ha a jövő generá-ciója nyelvtudás nélkül és a pénz ismerete nélkül nő fel, akkor itt maradhatunk a Barbáriumban.

Hollósi Zsolt

mohóságomért Mester magadra vess
hogy könyvem rajzolatodtól oly ékszeres
rajzoltál Madáchoz Shakespeare-t Homért
Mester magadra vess mohóságomért

mi mondatja velem? az önzés? a szimat?
mért érzem oly találó-igazándinak?
s hol vélem befulladás a betűbe-rovás
az véled-rajzó rajzás rajz-látomás

amerre mesélő csermelyem folyik
jaj már utolérnek keresővonalaid
már felidézve vár és bátyafok
kapubástyám skurcban tárod-láttatod

holott mászhatatlan meredélyre fel
rámtátott sárkányszáj tűzbékát lövell
farka-gyűrűbe befoglalod a Nőt
a mentenivalót az Elalélás előtt

Határ Győző

A képiró

(Kass Jánosnak)

kardjával egyenként vagdalja karmait
daliád de szüzed elapácásodik
s míg zárdán a lemondás bűjtje elnyeli
hőseit más vadra hívja új hajnal-hallali

cikáz a toll: iramszarvas agancsa közt
mi feltündöklő apostolos kereszt!
vásárban verklin majom ül s a bazár
sátrán félpénzért fráter stigmatizál

phaiákok Földjén lánylépte – lilium –
hajékes Vénusz-templom-perisztilion
habon-habot bukfenceztető – mesés
aláborulással csigafürt-vízesés

Páris almát oszt s az istennő-popók
láttán első késztetés: leheldi-csók
églengő dühöngő Herkules-husáng
tengerbe püföli Rhodosz Kolosszusát

kütmélyre égmagas Hüperboreákra visz-
ragad az odarajzolt Orbus Mirabilis
szeldeld a tollal papírod ontsd a tust
s trd rá a Hadészt az Orkust Tartaruszt

hozd elő Hermész Trizmegisztosz Fia
a füst-rajzolatban s ez már theurgia:
aki eljövőd s aki valaha-élt –
a Neki-hódolóban... Szatanaélt!

mohóságomért Mester magadra vess
hogy könyvem rajzolatodtól oly ékszeres
rajzoltál Madáchoz Shakespeare-t Homért
Mester magadra vess mohóságomért